

Uchwała z dnia 4 sierpnia 2006 r., III CZP 50/06

Sędzia SN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz

Sędzia SN Zbigniew Strus

Sąd Najwyższy w sprawie z odwołania złożonego przez Polską Akademię Nauk przy uczestnictwie Ministra Skarbu Państwa o wyrażenie zgody na sprzedaż prawa użytkowania wieczystego, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 4 sierpnia 2006 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 25 stycznia 2006 r.:

"Czy w sprawach z odwołania wniesionego w trybie art. 5 c. ust. 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz.U. Nr 106, poz. 493 ze zm.) sąd pierwszej instancji do dnia 7 października 2005 r. orzekał w składzie jednego sędziego bez udziału ławników czy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników?"

podjął uchwałę:

W postępowaniu sądowym wywołanym wniesieniem odwołania na podstawie art. 5c ust. 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz.U. Nr 106 poz. 493 ze zm.) sąd pierwszej instancji orzekał w składzie jednego sędziego i dwóch ławników (art. 509 pkt 4 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 1996 r. do dnia 7 października 2005 r.).

Uzasadnienie

Polska Akademia Nauk wniosła na podstawie art. 5c ust. 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz.U. Nr 106, poz. 493 ze zm. – dalej: „ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r.”) odwołanie od rozstrzygnięcia Ministra Skarbu Państwa z dnia 28 stycznia 2005 r.,

niewzględniającego jej sprzeciwu od decyzji tego Ministra z dnia 10 grudnia 2004 r. odmawiającej wyrażenia zgody na sprzedaż przez Polską Akademię Nauk spółce z o.o. „K.D.” prawa wieczystego użytkowania szczegółowo opisanej nieruchomości.

Wniesione odwołanie Sąd Okręgowy w Warszawie rozpoznał w składzie jednego sędziego bez udziału ławników i oddalił je postanowieniem z dnia 11 maja 2005 r.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając apelację od tego postanowienia, powziął wątpliwość wyrażoną w przedstawionym zagadnieniu prawnym. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego przedstawionego Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 k.p.c. poprzedzić należy wyjaśnieniem kwestii, czy stroną pozwaną w sprawie jest Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra do spraw Skarbu Państwa, czy też stroną jest – jako samodzielny podmiot – Minister do spraw Skarbu Państwa. Specyfika spraw objętych hipotezą art. 5c ust. 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. polega na tym, że przewidziane tym przepisem uprawnienia Ministra do spraw Skarbu Państwa sprowadzają się do wydawania w ramach nadzoru władczych decyzji nad czynnościami prawnymi państwowych osób prawnych w zakresie rozporządzenia mieniem państwowym (art. 5a). Przyjąć zatem należy, że Minister do spraw Skarbu Państwa w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 5a-5c ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. nie działa w sferze *dominium*, lecz w sferze *imperium* jako organ administracji rządowej, wpływający władczo na działalność państwowej osoby prawnej, kształtując w wybrany przez siebie sposób jej sytuację prawną i faktyczną. Tak określony status prawny Ministra do spraw Skarbu Państwa w postępowaniu administracyjnym zachowany zostaje w szczególnym postępowaniu sądowym wywołanym odwołaniem od jego decyzji, do którego stosuje się odpowiednio przepisy części pierwszej księgi drugiej tytułu II działu IVa kodeksu postępowania cywilnego (art. 5c ust. 6 ustawy). Sprawa z udziałem podmiotu niesamodzielnego (niemającego osobowości prawnej) może się toczyć, gdy został on wyposażony w zdolność sądową, dającą mu samodzielną pozycję w postępowaniu sądowym. Przepisy kodeksu postępowania cywilnego przewidują takie przypadki (art. 7, 635 § 2, art. 655 § 1, art. 922, 460 § 1, art. 479⁷, 691³, 479²⁹ § 1 i 2, art. 479⁵⁰, 479⁶¹, 479⁷²), a niektórzy przedstawiciele doktryny

przyjmują, że uczestnikami postępowania sądowego są wówczas organy państwowe, a nie Skarb Państwa.

Takie uogólnienie jest zbyt daleko idącym uproszczeniem, na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 marca 2005 r., IV CK 675/04 (OSNC 2006, nr 2, poz. 35), stwierdzając, że do wszczęcia postępowania w sprawach, o których mowa w art. 635 § 2 i art. 655 § 1 k.p.c., uprawniony jest Skarb Państwa działający przez właściwy urząd skarbowy. Uzasadniając tę tezę podniósł, że w świetle przepisów ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 80, poz. 872 ze zm.) oraz ustawy dnia 21 czerwca 1996 r. o urządach i izbach skarbowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 121, poz. 1267 ze zm.) urząd skarbowy jest jednostką wojewódzkiej administracji niezespalonej utworzoną w ramach publicznej administracji rządowej. Wymienienie urzędu skarbowego w art. 635 § 2 i art. 655 § 1 k.p.c. interpretować zatem należy tylko jako wskazanie *stationis fisci* Skarbu Państwa. W konsekwencji przyjął, że urząd skarbowy jako państwowa jednostka organizacyjna w rozumieniu art. 67 § 2 k.p.c. nie ma samodzielnej pozycji w postępowaniu sądowym także w sprawach wymienionych w art. 635 § 2 i art. 655 § 1 k.p.c. Stwierdzić zatem należy, że podmioty niemające osobowości prawnej zajmują samodzielną pozycję w postępowaniu sądowym tylko wtedy, gdy przepisy szczególne w sposób wyraźny przyznają im zdolność sądową, w przeciwnym razie, jeśli są organami administracji rządowej, występują jako *stationes fisci* Skarbu Państwa. Żaden przepis ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. nie przyznaje Ministrowi do spraw Skarbu Państwa zdolności sądowej.

Zgodnie z art. 5c ust. 6 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r., do rozpatrywania spraw wniesionych do sądu wskutek odwołania od rozstrzygnięcia Ministra do spraw Skarbu Państwa stosuje się odpowiednio przepisy części pierwszej księgi drugiej tytułu II działu IVa kodeksu postępowania cywilnego. Oznacza to stosowanie przepisów o postępowaniu nieprocesowym dotyczących spraw z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (art. 691-691⁹ k.p.c.). W art. 691¹-691⁹ nie ma regulacji dotyczącej składu sądu, należy zatem sięgnąć do odpowiedniego zastosowania art. 509 k.p.c. Według tego przepisu – w brzmieniu obowiązującym w czasie orzekania przez Sąd Okręgowy – w sprawach podlegających rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu nieprocesowym orzekał jeden sędzia bez udziału ławników, z

wyjątkiem spraw wymienionych w pkt 1-4. W art. 509 pkt 4 k.p.c. wymienione zostały sprawy o rozstrzygnięcie sporu między radą pracowniczą przedsiębiorstwa a dyrektorem przedsiębiorstwa albo między tymi organami a organem założycielskim lub sprawującym nadzór nad przedsiębiorstwem.

Sąd Apelacyjny, odmawiając odpowiedniego zastosowania tego przepisu przy orzekaniu w sprawie wniesionej do sądu na skutek odwołania od rozstrzygnięcia Ministra do spraw Skarbu Państwa, uznał, że między tymi postępowaniami brak podobieństwa podmiotowego, a ponadto ocenił, że przedmiot obu postępowań nie jest do siebie zbliżony. Nie podzielając takiej oceny należy zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 46a ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 981 ze zm.), do dokonania czynności wymienionej w pkt 1-3, dotyczącej mienia przedsiębiorstwa, potrzebna jest zgoda organu założycielskiego. Nie ulega wątpliwości, że regulacja ta jest analogiczna do zawartej w ustawie z dnia 8 sierpnia 1996 r., zgodnie z którą Minister do spraw Skarbu Państwa wyraża zgodę na dokonanie czynności prawnej, na podstawie której Polska Akademia Nauk rozporządziła prawem użytkowania wieczystego. W obu przypadkach chodzi o zgodę na dokonanie czynności rozporządzającej mieniem państwowej osoby prawnej, a więc odpowiednio – przedsiębiorstwa państwowego i Polskiej Akademii Nauk.

Wykładnia funkcjonalna art. 509 k.p.c. także dostarcza podstaw do uznania, że w sprawie będącej przedmiotem rozpoznania w pierwszej instancji przez Sąd Okręgowy sądzi orzeka w składzie ławniczym. Sprawy z udziałem ławników zarówno w postępowaniu nieprocesowym, jak i w procesie mają wspólny mianownik; są sprawami o dużym znaczeniu społecznym i można w nich wykorzystać doświadczenie życiowe, którym z założenia ławnicy powinni dysponować. Z tego punktu widzenia różnicowanie obu kategorii spraw nie znajduje żadnego uzasadnienia.

Z przytoczonych względów należało podjąć uchwałę, jak wyżej (art. 390 § 1 k.p.c.).

